

УЛС ТӨРИЙН МЕНЕЖМЕНТ МЭРГЭШИЛ БОЛОХ НЬ

Ц.БАТБОЛД

*Доктор, дэд профессор, МУИС, ШУС, Нийгмийн Ухааны Салбар,
Улс төр судлалын тэнхим*

Н.АРИУНАА

Улс төр судлалын тэнхимийн докторант

Түлхүүр үг: Улс төрийн кампани, улс төрийн менежмент, улс төрийн имиж

Краткий обзор: Политический менеджмент является одним из важнейших инструментов целенаправленного, сознательного, планомерного регулирования системы общественных отношений, а также поиска новых способов включения людей и их интересов в процесс преобразования жизни. Современный политический менеджер, должен не только организовывать и координировать деятельность различных государственных, политических или общественных организационных структур для реализации их миссии. Настоящее время по мере возрастания роли политического менеджмента в политической жизни в Монголии требуется подготовка молодых специалистов в этой области.

XX зууны дунд үе хүртэл сонгуулийн болон өөр бусад улс төрийн кампаниуд гол төлөв намын идэвхтнүүд, нэр дэвшигчдийн найз нөхөд, талархан дэмжигч иргэдийн хүчээр хийгддэг байсан ба тэд тухайн улс төрчдөд үнэн сэтгэлээсээ, сайн дураар тусалдаг байсан байна. Тэдний үйлдэл хувийн эрч хүч, санаачлага, өөрийн нэр дэвшигчээ ялахад нь бүх талын дэмжлэг туслалцаа үзүүлэх хүсэл тэмүүлэл дээр тогтдог байв. Тийм хүмүүсийн дотроос улс төрийн кампанийг гайгүй сайн зохион байгуулагчид бий болж, энэ салбарын шинжлэх ухааны мэдлэгт гэхээсээ өөрсдийн зөн бэлэг, туршлагад илүүтэй найдаж үйл ажиллагаагаа хэрэгжүүлж иржээ. Улс төрийн кампаны салбарт тэр үед мэргэшлийн хүмүүс байгаагүй юм.

Английн колончлолын эсрэг эрх чөлөөний тэмцлийг зохион байгуулагчдын нэг, “америкийн хувьсгалын хэвлэлийн төлөөлөгч” Самюэль Адамс /1722-1803/ улс төрийн кампанийг удирдаж хөглөх хэд хэдэн зарчим боловруулсан ба түүний ач холбогдол өнөө хэр алдраагүй байна. Үүнд:

1. Кампанийг удирдах чадвар бүхий байгууллагатай байх.
2. Хялбархан танигдах сэтгэл хөдөлгөсөн бэлэг тэмдэг ашиглах.
3. Сэтгэл хөдөлгөсөн бэлэг тэмдэг болон хялбархан тогтоогдох үг хэллэг бүхий зурагт хуудас ашиглах.
4. Олон нийтийн санаа бодлыг тодорхойлоход тустай үзэгч, сонсогч түмний анхаарал татсан мэтгэлцээн, бусад арга хэмжээ зохион байгуулах.
5. Нөхцөл байдлыг өрсөлдөгчөөсөө урьтаж тайлбарлаж, хяналтаа тогтоох
6. Мэдээлийн хэрэгслийн боломжтой бүхий л суваг ашиглаж байнгын нөлөөлөл үзүүлэх шаардлага

Мэргэжилтэн бол тухайн салбарын тусгай мэдлэг эзэмшиж бэлтгэгдсэн хүн, тэр хүрэн дэх ажил төрөл нь санхүүгийн хөрөнгө босгоход ач холбогдол бүхий эх үүсвэр болдог байна. Улс төрийн менежментийг мэргэшил болгон хувиргахад дараах гурван нөхцөл тавигддаг байна. Нэгд, улс төрийн менежментийн ач холбогдлыг ухамсарласан энэ салбарын үйлчилгээнд /социал хэрэгцээ гэж/ төлбөр хийхэд бэлэн улс төрчид, төрийн зүтгэлтнүүд бүрэлдсэн байх, Хоёрт, тодорхой нөхцөл байдалд дүн шинжилгээ хийх чадвартай, бодит хүмүүсийн санаа сэтгэлийг ойлгох, социал нөлөөллийн механизмыг харах, тэрчлэн улс төрийн удирдлагын зорилтуудын шийдвэрийн арга, технологийн тухай цогц мэдлэгтэй /шинжлэх ухаан дахь эмпирик хувьсгал/ чадварлаг улс төрийн менежерүүдийг тусгай мэдлэгээр зэвсэглэх шинжлэх ухаан байх, Гуравт, улс төрийн менежментийн салбарт үйлчилгээ үзүүлдэг төрийн бүтцийн агенлагаас хараат бус, бие даасан улс төрийн консалтингийн үйлчилгээний өрсөлдөөнт зах зээл хөгжих боломж бүрдсэн байх явдал зэрэг болно.

Тиймээс улс төрийн менежментийг мэргэшил болгон хувиргахад ийм төрлийн мэргэжилтнүүдийн социал хэрэгцээ нийгэм-улс төрийн шинжлэх ухаанууд дахь “эмпирик хувьсгалтай” давхацсан ба орчин үеийн нийгэм дэх нөхцөл байдал тэдний /мэргэжилтнүүдийн - Н.А/ өөрсдийнх нь чөлөөт мэргэшлийн боловсролтод саад учруулаагүй юм.

Одоо социал шинжлэх ухаануудад гарсан “эмпирик хувьсгалын” тухай ярих боломж олгосон шинжлэх ухааны мэдлэг дэх гурван чухал өөрчлөлтийн тухай өгүүлье.

Нэгд, Хавсрага социологийн хөгжилт. Энэ салбарын анхдагч нь Чикагогийн сургуулийн /1915-1935 онууд/ социологийн факультетийн бааз суурь дээр бүрэлдсэн. Энэ сургуулийнхан онолын дүгнэлтийг эмпирик судалгаануудтай нэгтгэх саналыг эрдэм шинжигээний олон нийтэд тавьсан явдал эрдэмтэн

судлаачдад социал бодит байдлыг судлах тодорхой хөтөлбөр боловсруулах шинэ чиглэлд хөтөлсөн юм. Энэ зорилтыг шийдвэрлэх нь хүн амын үнэт зүйлсийн хандлага, тэдний өрнөж буй нөхцөл байдал, улс төрийн лидерүүдтэй харилцах харилцаа зэргийг үнэн магадтай тодорхойлох боломжийг бүрдүүлэх арга зүйн хэрэгслийг бүрдүүлсэн нөхцөлд л боломжтой болсон.

Чикагогийн сургуулийнхан эмпирик судалгаанд түлхэц өгөөд зогсоогүй, нийгэмд эдгээр судалгаанд анхаарал хандуулах сонирхлыг өсгөж, түүний практик ач холбогдлыг улс төрчдөд үнэмшүүлж чадсан юм. Ерөнхийлөгч Ф.Рузвельт америкчуудын дунд өөрийн нэр алдрыг хэмжихийн тулд олон нийтийн санаа бодлын асуулгыг ашигласан анхны хүний нэг билээ. Ийнхүү улс төрийн кампаниудад эрдэмтэн- мэргэшилтнүүдийг татан оролцуулах анхны алхамууд хийгдсэн байдаг.

Хоёрт, XX зуунд хүмүүсийн үйл байдлыг тайлбарлахыг эрмэлзсэн сэтгэл судлалын шинжлэх ухаанд томоохон өөрчлөлтүүд гарсан явдал юм. Сэтгэл судлаачид улс төрийн үйлдлүүдэд сэдлийг төрүүлэгч социал нөлөөллүүдийн механизмыг олж, хүний хүрээлэн буй ертөнцийг танин мэдэх нууцад нэвтэрчадсан билээ. Хамгийн гол нь энэ мэдлэг практикаар дэвшигдсэн хэрэгцээ байсан. Бие хүний янз бүрийн асуудлыг шийдвэрлэхэд хүмүүст туслах зорилготой сэтгэл зүйн зөвлөгөөний хөгжил практик амьдрал дээр онолын мэдлэгийг үр дүнтэй хэрэглэх боломж олгосон байна. Чухамдаа сэтгэл зүйч- зөвлөгч нар улс төрийн лидерүүдийн имижийг бүрдүүлдэг анхны мэргэшлийн зөвлөхүүд болсон байна.

Гуравт, Анхнаасаа удирдлагын үйл явцын судалгааны чиглэлтэй төдийгүй мөн удирдлагын зоригыг хангах тодорхой загвар, технологи, практик зарчмуудыг санал болгодог удирдлагын тухай шинжлэх ухааны эрчимтэй хөгжил ажиглагдах болсон явдал юм.

XX зуунд шинжлэх ухаанд гарсан эмпирик хувьсгалын үр дүнг ганцхан улс төрчдөөс гадна үйлдвэр худалдаа эрхлэгчид, бизнесийн бүлгийнхэн хүртсэн билээ. Тэд “олон нийттэй холбогч” мэргэжилтэн, маркетингүүд, зар сурталчилгааны агентлагуудын үйл ажиллагааг хөхүүлэн дэмжих болжээ. Эдийн засгийн өрсөлдөөн хурцдах болсон нь зах зээл дээр бараа таваараа хөдөлгөх үйл ажиллагаагаа илүү өндөр төвшинд зохион байгуулах зорилгоор илүү санаачлагатай, овсгоо самбаатай нь шинжлэх ухааны судалгаанд хандах хэрэгцээ шаардлагыг нөхцөлдүүлсэн байна. Олон үйлдвэр худалдаа эрхлэгчид энэ салбарын эрдэмтдийн үйл ажиллагааг ивээн тэтгэж, тэр чанараараа энэ чиглэлийн үйл ажиллагааг мэргэшүүлэх явдалд томоохо хөрөнгө оруулалт хийж иржээ. Улс төрчдөд үр ашгийг харах чухал байдаг. Жишээ нь, хэрэглэгчид хандажмэргэшлийн өндөр төвшинд хийсэн зар сурталчилгаа сонгуулийн өмнөх кампанийн явцад өргөн олон түмний итгэл олж авахад нөлөөлөх боломжит хувилбаруудын сонголтыг бүрдүүлдэг юм.

1933 онд АНУ-д PR –ийн салбарт мэргэжилтнүүд Хойд Калифорнийд усжуулах “Төвийн хөндийн Төсөл” нэртэй төрийн хөтөлбөрийг дэмжих улс төрийн кампанит ажлыг амжилттай хэрэгжүүлсэн байна. Энд дурдахад өөрийнх нь бизнест усжуулах арга хэмжээ сөрөг үр дагавар авчрах магадлалтай гэж болгоомжилсон томоохон фирм болох “Пасифик газ &Электрик компани”-ий эсэргүүцэлтэй тулгараад байжээ. 1936 онд Цагаан ордонд PR-аар мэргэшсэн 146 мэргэжилтэн бүтэн цалинтайгаар, 124 мэргэжилтэн хагас урамшуулалтайгаар ажиллаж байжээ

Яг энэ цаг үед АНУ-ын үндсэн улс төрийн намуудын дэргэд PR-ийн албууд байгуулагдсан байдаг. 1936 онд Бүгд найрамдах нам PR эрхэлсэн захирлын албан тушаал баталсан байх жишээтэй. Ардчилсан намын төв байранд 1920-иод оны дунд үеэс PR асуудал эрхэлсэн өөрийн зөвлөхтэй байсан байна.

1968 онд Парис хотноо улс төрийн кампаны асуудлаарх зөвлөхүүдийн Олон улсын холбоо байгуулагдсан байна. Улс төрийн намууд болон бие даасан нэр дэвшигчидтэй байгуулсан гэрээний дагуу үйлчилгээ үзүүлдэг зар сурталчилгааны, PR, консалтингийн агентлагууд дэлхийн олон орнуудад үйл ажиллагаа явуулсаар иржээ.

Ийнхүү XX-XXI зуунд улс төрийн амьдралд гарсан олон чухал онцлогуудын нэг нь төрийн болон улс төрийн зүтгэлтнүүдийн нэр хүндийг өсгөхөд чиглэгдсэн зорилтыг шийдвэрлэх, олон нийтийн санаа бодолд улс төрийн байгууллагуудын эерэг дүр төрхийг бүрдүүлэх, мөргөлдөөн бий болох нөхцөл байдлаас гарах гарц, улс төрийн холбоодын ажил хэрэгч амжилтын үр дүнг хангах тусгай мэдлэгийг эзэмшсэн, эв дүй, чадвартай мэргэшлийн улс төрийн менежерүүдийн арми бүрэлдэн бий болсон явдал билээ.

Улс төрийн менежментийн эзлэх байр суурь улс төрийн социологи, сэтгэл судлал, удирдлагын тухай болон улс төрийн шинжлэх ухааны системд өссөөр байна.

Эцэст нь дүгнэж бичихэд энэ салбарын мэргэшсэн мэргэжилтэн, буйгууллага газар Монголын улс төрийн практик амьдралд зүй ёсны бодит хэрэгцээ болж байгаатай холбогдож улс төр судлалын салбарын сургалтын хөтөлбөрт тухайн чиглэлээр дагнасан мэргэжилтэн бэлтгэх ажлыг эрчимжүүлэх шаардлага тавигдаж байна.

НОМ ЗҮЙ

1. Г.В. Пушкарева. Политический менеджмент. М., 2002
2. Связи с общественностью в политике и государственном управлении. Под ред. В.С. Комаровского. М., 2001.
3. Dennis W. Johnson, ed., The Routledge Handbook on Political Management /Routledge, 2008/ USA
4. Douglas Lathrop, "Political Consultants, Interest Groups, and Issue Advocacy Work: A Lasting Relationship," in Johnson, Routledge Handbook on Political Management. USA

